

Overeenkomst met de Billiton-Mij., betreffende eene wijziging harer concessie tot het winnen van tin op Billiton.

(66. 1.)

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 19 September 1916.)

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 359 der Zitting 1914—1915 en n°. 68 der Zitting 1915—1916.)

Algemeene beschouwingen.

Was het den ondergeteekende eene voldoening uit het Voorloopig Verslag te mogen vernemen, dat vele leden zich met het onderwerpelijk voorstel kunnen vereenigen, niet zonder teleurstelling nam hij kennis van de door vele andere leden uitgesproken twijfel aan de wenschelijkheid van de verlenging der concessie van de Billiton-Maatschappij.

Door deze laatste leden is allereerst opgemerkt, dat de Minister van DEDEM in 1892 reeds getoond had veel te gevoelen voor het denkbeeld om na afloop van de concessie de ontginning van Landswege ter hand te nemen, doch met het oog op bijzondere omstandigheden aan verlenging van de concessie op nieuwe voorwaarden de voorkeur had gegeven.

De ondergeteekende kan de in het Voorloopig Verslag aangehaalde uitspraak van zijn toenmaligen ambtsvoorganger geheel onderschrijven. Stond hij voor de keuze op Billiton een tinontginning aan te vangen van Landswege of door bemiddeling van derden, met afstand van een winstaandeel aan den Lande, hij zou niet aarzelen het eerste stelsel te kiezen. Voor die keuze staat men echter niet. Thans moet de vraag gesteld worden wat na afloop van de tegenwoordige concessie het beste is. Die vraag beheerscht het voorstel van den ondergeteekende en hij verwacht door eene nadere uiteenzetting van zijn standpunt te bewijzen, dat inderdaad door eene verlenging van de loopende overeenkomst de toekomst op de beste wijze wordt voorbereid.

Uitdrukkelijk zij in herinnering gebracht, dat de rechten der Maatschappij tot 1927 onaantastbaar zijn. De bestaande overeenkomst kent geene naasting; Landsontginning zal vóór den afloop der concessie niet mogelijk zijn. De Regeering moet er dus op aansturen, dat zij na 1927, desgewenscht, een naar de regelen van techniek en economie goed ingericht bedrijf kunne overnemen en middelerwijl niet de winsten derve, die zij thans als gevolg der overeenkomst trekt.

De gronden, waarop de meening berust, dat zonder wijziging van de overeenkomst de voortzetting van het bedrijf der Billiton-Maatschappij na 1927 bezwaarlijk en weinig loonend zal zijn, zijn in de Memorie van Toelichting reeds in korte woorden aangegeven. Het moge den ondergeteekende thans vergund zijn tot recht verstand van de zaak dien-aangaande nog het volgende op te merken.

De alluviale tinafzettingen bevatten tinerts in zeer afwisselende hoeveelheid. Die afwisseling openbaart zich niet alleen in verschillende terreinen, maar ook binnen die terreinen zelve. Hun tinrijkheid is zeer uiteenlopend. Daalt de tinrijkheid beneden zeker bedrag, dan is de ontginning niet loonend en blijft het erts onontgonnen.

Het maakt een groot verschil of terreinen met een laag tinertsgehalte geheel op zichzelf zijn gelegen, zoodat de ontginning daarvan de volle kosten van den aanleg der ontginningswerken en inrichtingen moet dragen, dan wel besloten zijn binnen, of grenzen aan rijkere gedeelten, waarmede zij gelijktijdig kunnen worden ontgonnen. In het laatste geval kan de winning nog met voordeel geschieden bij eene

tinrijkheid, te laag om de ontginning van afzonderlijke terreinen nog loonend te doen zijn.

Het ligt in de rede, dat de ondernemer rekening houdt met deze factoren; ook houdt hij rekening met den tijd die hem voor de ontginning is toegemeten. Wordt den ontginner voldoende tijd gelaten om de ontginning van de loonend winbare delfstof *volledig* ter hand te nemen, zijn bedrijfsplan zal op volledige uitputting van de mijnvelden gericht zijn. Is dit niet het geval, moet hij dus een keus doen, dan is het duidelijk, dat zijn belang een ander wordt en dat hij zich bij de ontginning zal bepalen tot de rijkere en gemakkelijkst ontginbare gedeelten, waarop hij behoorlijke winst kan maken, en de armere strooken zal laten liggen, ook al weet hij dat die strooken op zich zelf door zijn opvolger in het bedrijf niet loonend of slechts met veel geringere winst zullen kunnen worden ontgonnen dan hij er bij gelijktijdige ontginning zelf van had kunnen behalen.

Het is evenzeer duidelijk, dat de ontginner zich zooveel mogelijk zal beperken in de aanschaffing van kostbare werktuigen, de oprichting van dure inrichtingen en het tot stand brengen van onvangrijke werken (b.v. watervergaarbakken en leidingen, wegen, enz.) wanneer hij niet zeker is, de kosten binnen den aan zijne concessie gestelden termijn geheel te kunnen terugwinnen, of althans vergoed te krijgen. Weliswaar zal dit oorzaak kunnen zijn, dat de kostprijs per pikol van het gewonnen tin hooger en dus de winst per pikol geringer wordt dan met aanwending van die hulpmiddelen, maar den ontginner deert dit niet, daar hij zich kan schade-loos stellen door de grootere opbrengst der rijkere terreinen en kapitaalkosten spaart.

Wanneer de ontginner evengemelde beginselen in toepassing brengt, kan hem daarvan geen verwijt gemaakt worden, maar het Land, als opvolger in het bedrijf, zal het bezwaar ondervinden, dat het een deel van het nog aanwezige tinerts niet meer loonend, een ander deel slechts met veel geringer winst kan winnen.

Met de diepbouw-ontginningen, die veelal geringere winst per pikol laten dan bij alluviale winning te verkrijgen is en die veel kostbaarder en tijdroovender voorbereiding eischen, staat het niet anders. De ontginner zal, als hij zijn concessie tot een, in verhouding tot de eischen van een op de toekomst gericht bedrijf slechts korten tijd beperkt weet, zich voor de opsporing van anders weinig moeite en kosten getroosten; hij zal voorts uit den aard der zaak geneigd zijn zich te bepalen tot de gemakkelijk bereikbare hoogere lagen en zeker niet bereid zijn met groote kosten en tijdsopoffering werken en inrichtingen tot stand te brengen en in goeden staat te houden, met het vooruitzicht, dat een ander daarvan de voordeelen zal plukken. Evenmin zal hij voorzorgen nemen om de toegankelijkheid, de winbaarheid in het algemeen, van hetgeen na afloop van den concessietijd nog aan delfstoffen voorhanden mocht zijn te verzekeren of te behouden. In dit vooruitzicht wordt geen verandering gebracht door de omstandigheid, dat de Billiton-Maatschappij in de laatste jaren bereids met de toepassing van werktuigelijke hulpmiddelen bij de tinwinning een aanvang heeft gemaakt en zich daarvoor niet onaanzienlijke kapitaalsuitgaven heeft getroost. Het ligt toch voor de hand, dat zij niet op dien weg zal voortgaan, wanneer zij niet een langere toekomst voor zich heeft.

Nu heeft het Land weliswaar ingevolge artikel 14 der bestaande overeenkomst de bevoegdheid om bij den afloop van de concessie de inrichtingen en werktuigen tegen de waarde, welke zij alsdan bezitten, over te nemen, doch dit is voor de Maatschappij niet genoeg. Afgescheiden van de omstandigheid, dat het artikel slechts een *bevoegdheid* voor het Land en niet een *recht* voor de Maatschappij schept, is de beslissende vraag of zij voor haar doel in den tijd, die haar rest, behoefte heeft aan den bedrijfsvorm, waarvan hier de rede is.

Voor de in het Voorloopig Verslag gemaakte gevolgtrekking, uit de hier weder samengevatte redeneering, dat slechts gering vertrouwen mag worden gesteld in het ver-

Overeenkomst met de Billiton-Mij., betreffende eene wijziging harer concessie tot het winnen van tin op Billiton.

mogen van het Land, om bij overeenkomst een behoorlijke waarborg te scheppen voor de behartiging zijner belangen, en dat Landsontginning onder meer, daarom in beginsel verkieselijk is, acht ondergeteekende geen grond aanwezig.

Inderdaad mist — gevolg van de omstandigheid, dat in 1892 niet is voorzien, en niet kon worden voorzien, dat Billiton na 25-jarige bewerking nog ontginbare ertsen zou kunnen voortbrengen, het Land — wanneer de overeenkomst ongewijzigd blijft — de waarborg, dat het na afloop dier 25 jaar de ontginning op den gewenschten grondslag zal kunnen vervolgen.

De voorgestelde wijziging der overeenkomst zal echter daaraan tegemoetkomen, en belangen, die thans dreigen uiteen te loopen, zullen weer samengaan.

In de veronderstelling, dat het Land te eeniger tijd de ontginning zelf zal gaan uitvoeren, zal voortaan alles in het werk gesteld behooren te worden, wat bevorderen kan, dat het bedrijf mettertijd zonder overgangstijdsperk ongestoord en onder de gunstigste voorwaarden kan worden voortgezet.

De Maatschappij zal weten dat, na de verlenging, de onderneming zal kunnen worden genaast, doch het zal haar niet bekend zijn, of en wanneer dat zal geschieden en derhalve zal zij, in haar eigen belang, steeds moeten bedacht blijven op een bedrijfsvorm, die voortzetting van de ontginning door haar zelve te allen tijde toelaat. Het komt den ondergeteekende dan ook voor, dat juist de besliste voorstanders van Landsontginning, in het onderwerpelijk voorstel een krachtigen steun voor de vervulling van hunne wenschen moeten vinden. Tegenover de onzekerheid aangaande de wijze, waarop het bedrijf zich onder de tegenwoordige overeenkomst zal ontwikkelen, verkrijgen zij de zekerheid dat de ontwikkelingsgang zal samenvallen met de richting, die noodzakelijk is voor een latere wel-ingerichte Landsontginning.

In dit verband moge de opmerking betreffende artikel 15 der overeenkomst hier beantwoord worden. Zooals het Voorloopig Verslag doet uitkomen waakt dit artikel tegen „verkeerde exploitatie.” Uit den hiervoren uiteengezeten gedachtengang is echter gebleken, dat hier niet de rede is van verkeerde ontginning, maar van eene ontginning, die zich al of niet richt naar eene latere voortzetting van het bedrijf op anderen grondslag.

Het inzicht van een deel der leden als zouden aan naasting belangrijke bezwaren verbonden zijn, kan de ondergeteekende niet als juist erkennen. Inderdaad zal het Land eene premie van (ten hoogste) f 500 000 hebben te betalen, maar ingevolge artikel 5 der overeenkomst zal 5/8 van gemeld bedrag ten slotte weer aan het Land ten goede komen. Dat ook in geval van naasting de bepalingen van evengemeld artikel zullen gelden, kan naar het inzien van den ondergeteekende niet aan twijfel onderhevig zijn, waar in dat artikel gesproken wordt van het eindigen der concessie *om welke reden ook*, terwijl de Gouverneur-Generaal ingevolge § 1 van artikel 17bis bevoegd is de bezittingen der Maatschappij, *met intrekking der concessie*, te naasten. Eene verduidelijking, als bijkans het Voorloopig Verslag wenschelijk geacht, komt den ondergeteekende dan ook te eenenmale overbodig voor.

Van de in artikel 1 der ontwerp-overeenkomst genoemde delfstoffen is tot dusver in winbare mate alleen de aanwezigheid aangetoond van wolframium, in den vorm van wolframiet in de tinsteen voorkomende, maar niet afzonderlijk daarvan te winnen. Het wolframiet is als een nevenvoortbrengsel van het bedrijf en niet als een zelfstandig door mijnbouw gewonnen delfstof te beschouwen. Op dien grond is dan ook geen aanleiding gevonden om aan de Billiton-Maatschappij de beschikking over het wolframiet te betwisten.

Van de andere in het artikel vermelde delfstoffen is de aanwezigheid op Billiton in het geheel niet of wel alleen als verontreiniging van het tinerts aangetoond en dan nog in zoo geringe hoeveelheden, dat van winning en tegeldemaking geen sprake was. Intusschen bestaat de mogelijkheid, dat de steeds voortschrijdende ontwikkeling van de wetenschap hier-

in te eeniger tijd verandering brengt. Doch ook dan zal het — de ten aanzien van wolframiet opgedane ervaring toont dit reeds voldoende aan — wel niet doenlijk zijn om de winning van die nevenvoortbrengselen afzonderlijk in bedrijf te geven. Gesteld, dat dit desniettemin toch mogelijk mocht blijken, dan schijnt het toch — wanneer men let op de groote moeilijkheden, welke uit den aard der zaak onvermijdelijk aan eene andere delfstofontginning midden tusschen het tinbedrijf zouden zijn verbonden, onaannemelijk, dat daarbij een aandeel in de winst van meer dan 5/8 voor het Land zou kunnen worden verkregen, terwijl zelfs dan nog de vraag zou openblijven of zulk een uitkeering van een afzonderlijke ontginning in werkelijkheid evenveel zou beteekenen.

Dit laatste geldt ook voor het geval, dat de hier bedoelde delfstoffen te eeniger tijd op het eiland Billiton buiten het tinerts zouden worden aangetroffen. Is hiervan tot dusver niets gebleken, evenmin zijn den ondergeteekende aanwijzingen bekend, welke het instellen van een opzettelijk onderzoek daarnaar zouden wettigen.

De ondergeteekende ziet geen reden, welke grond zou kunnen opleveren voor het vermoeden als zoude aan derden geen gelegenheid zijn gegeven voorwaarden aan te bieden voor de winning op Billiton van andere delfstoffen dan tin. Aangaande hinder, door derden van de zijde der Billiton-Maatschappij ondervonden bij het onderzoek van terreinen, is hem nimmer iets ter oore gekomen.

In het Voorloopig Verslag wordt opgemerkt, dat in het vraagstuk der reserves geen reden gelegen kan zijn om met de Maatschappij eene nieuwe regeling te maken. Zooals echter uit de Memorie van Toelichting en uit de hiervoren geleverde beschouwingen blijkt, liggen aan de nieuwe overeenkomst geheel andere beweegredenen ten grondslag. De wijziging ten aanzien van de reserves is bijkomstig; de ondergeteekende meende, toen hij op andere gronden besloot over te gaan tot het sluiten van de overeenkomst, die gelegenheid te moeten aangrijpen om ook ten opzichte van de reserves nieuwe bedingen te stellen. En hij gelooft dat de betekenis daarvan is onderschat.

Tot dusverre werden uit de behaalde winsten meermalen aanzienlijke bedragen gereserveerd. Daarvan was het gevolg, dat de winstuitkeeringen weinig gelijkmatig, en in enkele jaren buitengewoon hoog waren, terwijl in de laatste jaren, — nadat de in 1892 bestaande meening, dat het op Billiton aanwezige tinerts lang vóór 1927 zou zijn uitgegraven, heeft plaats gemaakt voor de verwachting, dat de ontginning nog lang daarna zal kunnen voortgezet worden — de uit de winst gereserveerde gelden werden besteed tot uitbreiding van den inventaris, het maken van nieuwe werken, enz.

Gelijk in het Voorloopig Verslag terecht wordt opgemerkt, zal het Land daardoor niet benadeeld worden, aangezien hetgeen voor het gereserveerde geld is aangeschaft, zijne waarde niet, althans niet geheel, verliest, en indien op die wijze wordt voortgegaan, zal het saldo, hetwelk bij liquidatie der Maatschappij overblijft, vermoedelijk aanzienlijk blijken — van welk saldo het Land alsdan 5/8 en de Maatschappij 3/8 zal bekomen.

De ondergeteekende is intusschen de meening toegedaan, dat zodoende, zonder dat daarvoor voldoende reden bestaat, gehandeld wordt in strijd met de bedoeling, dat de in eenig jaar behaalde winst zal worden uitgekeerd aan hen, die daarop recht hebben, en alzoo niet behoort gereserveerd — om eerst na wellicht vele jaren uitgekeerd te worden aan hen, die alsdan zullen blijken rechthebbenden te zijn of in het bedrijf, als werkkapitaal, te worden gebezigd en geheel verloren te gaan.

Om die reden achtte hij het wenschelijk een recht van medezegging te bedingen in zake het vaststellen van het bedrag der winst, dat voor uitkeering in aanmerking komt. In het daartoe leidend geval zal mitsdien door scheidslieden zijn uit te maken, of al dan niet gehandeld wordt in strijd met hetgeen volgens algemeene daaromtrent geldende bepalingen, onder de voor uitkeering in aanmerking komende

Overeenkomst met de Billiton-Mij., betreffende eene wijziging harer concessie tot het winnen van tin op Billiton.

winst te verstaan is. Uit het bovengezegde blijkt voldoende, dat voor het maken van eenig beding, waardoor de Maatschappij zou worden verplicht reeds gemaakte reserves niet uit te deelen, geen sprake behoeft te zijn. Het eigen belang der Maatschappij toch brengt mede, door het maken en behouden van voldoende reserves, er voor te zorgen, dat het hatig slot, hetwelk de liquidatie zal opleveren, te allen tijde voldoende zij om daaruit, behalve de kosten der liquidatie, te betalen de f 3 137 468, welke de Maatschappij in 1892 in de onderneming gestoken heeft en die zij, ingevolge artikel IV uit de opbrengsten der liquidatie mag terughouden.

Doch voor het maken van nog grooter reserves bestaat, behoudens in thans niet te voorziene gevallen, geen reden.

De meening, dat ook volgens de bestaande overeenkomst de Winst- en Verliesrekening niet mag worden belast ten behoeve van en tot herstel van het reservefonds tot het bij de statuten bepaald maximum van 1 miljoen, berust op een misverstand. Artikel 3 derde lid laat dit uitdrukkelijk toe.

De ondergeteekende moet ten stelligste weerspreken, dat het laatste lid van artikel 3 der loopende overeenkomst zou kunnen worden toegepast op de wijze, als in het Voorloopig Verslag is uiteengezet. Dat voorschrift toch handelt niet over de vraag of Balans en Winst- en Verliesrekening in overeenstemming zijn met *geest* en *strekking* der concessie, maar voorziet alleen in het geval, dat die stukken niet zijn opgemaakt in overeenstemming met de *bepalingen* der concessie, welke bepalingen aan de Maatschappij ten opzichte van reserveering en afschrijving groote vrijheid laten. In deze leemte is in de ontworpen overeenkomst wel voorzien en op grond van deze overweging reeds schijnt den ondergeteekende niet houdbaar de in het Voorloopig Verslag tot uiting komende meening, als zouden de op dit stuk in de tegenwoordige overeenkomst vervatte bepalingen voor het Land gunstiger zijn dan die in het aangeboden ontwerp. Dat in dit laatste een termijn van 14 dagen wordt gesteld voor de indiening van bezwaren doet hieraan niet te kort: zulks strekt eenig en alleen om eene vlotte afdoening van zaken te waarborgen. Die termijn schijnt overigens niet te krap, aangezien de Maatschappij bij de nieuwe overeenkomst verplicht wordt harerzijds eene toelichting betreffende de reserveeringen en afschrijvingen bij de stukken te voegen, zoodat de beoordeeling wordt vergemakkelijkt. Bovendien zal de Regeerings-Commissaris, die voortdurend op de hoogte van den gang van zaken blijft, onverwijld van raad kunnen dienen.

Wat aangaat de opmerking in het Voorloopig Verslag, dat het voorbarig zou zijn reeds thans tot verlenging van de concessie over te gaan, de beantwoording daarvan ligt naar het oordeel van den ondergeteekende reeds opgesloten in de boven gegeven uiteenzetting, weshalve hij zich ontheven meent te mogen rekenen van de verplichting om daarop hier ter plaatse nogmaals afzonderlijk in te gaan.

Uiteraard kan over de vraag of het Land een grooter aandeel in de winsten der Maatschappij zou behooren te hebben, verschillend worden gedacht. Naar de besliste meening van den ondergeteekende is een aandeel van 5/8 in het voordeelig saldo, berekend volgens artikel 3 der overeenkomst, zeer gunstig en hij is overtuigd, dat velen met hem dat oordeel zullen deelen.

Artikelen der overeenkomst.

Artikel II.

1de lid. De ondergeteekende moge verwijzen naar hetgeen hij hiervoren omtrent den termijn van 14 dagen heeft medegedeeld.

6de lid. In het belang van eene spoedige behandeling van zaken verdient het aanbeveling de benoeming van scheidslieden niet te leggen in handen van een betrekkelijk groot aantal personen, die eerst na onderling overleg kunnen

beslissen, maar die aan één persoon op te dragen. Op het voetspoor van hetgeen in soortgelijke gevallen in de praktijk meer pleegt te geschieden, is daarvoor de kantonrechter aangewezen.

Artikel XV.

Den leden, die blijk gaven van ernstig bezwaar tegen de voorgestelde wijze van naasting, moge het volgende worden opgemerkt.

In verband met de samengesteldheid van het bedrijf zou naasting op zeer korten termijn niet goed doenlijk zijn, vooral met het oog op de van Landswege noodzakelijkerwijs te treffen maatregelen, nog daargelaten, dat een korte termijn tot grove onbillijkheid tegenover de Maatschappij zou kunnen leiden. Men denke zich bijvoorbeeld het geval, dat de Maatschappij juist groote kosten gemaakt heeft voor aanwerving van werkrachten, welke kosten immers bij de naasting niet worden vergoed.

Het is den ondergeteekende niet duidelijk, hoe de leden, hier aan het woord, tot de meening hebben kunnen komen, als zoude de bepaling in het eerste lid van § 3 onvoldoende zijn om te voorkomen, dat in de twee jaren, voorafgaande aan de naasting, door de Maatschappij een voor het toekomstig Landsbedrijf ongunstige wijze van ontginning zou gevoerd worden. Weliswaar zal het kunnen voorkomen, dat in dien tijd door het Land kosten gemaakt moeten worden om te verzekeren, dat gewerkt zal worden overeenkomstig de wenschen van den Lande, maar hiertegen kan naar het inzien van den ondergeteekende geen bezwaar bestaan, vermits het hier uitgaven betreft, waarvan het Land ook de vruchten zal plukken.

De in het Voorloopig Verslag voorkomende uitspraak, dat het Land zich in het bezit behoort te kunnen stellen van het geheele bedrijf zonder eenige inhouding, zooals die, in § 4 omschreven, berust, naar het den ondergeteekende voorkomt, op een misverstand. In evenbedoelde paragraaf toch zijn van de naasting alleen zoodanige zaken uitgezonderd, als niet behoorende tot het bedrijf in den eigenlijken zin, noch voor de voortzetting daarvan noodig zijn.

Voorzeker zou het van invloed kunnen zijn op de naastingcijfers, indien hetgeen onder B van § 7 behoort, ten onrechte onder A gerangschikt werd, doch van veel beteekenis zou die invloed niet zijn.

De onder A genoemde uitgaven toch zullen jaarlijks gespecificeerd opgegeven (§ 10) en in het in § 11 genoemde proces-verbaal opgenomen worden. Daarvan zal het gevolg zijn, dat, wanneer eene onder B behorende uitgaaf, bijv. eene vernieuwing, onder A wordt gerangschikt, bijv. als uitbreiding, bij de overdracht zal blijken, dat de in het proces-verbaal omschreven uitbreiding niet gemaakt is; het daarvoor in de naastingsrekening uitgetrokken bedrag zal, als niet (of niet meer) aanwezig, in mindering van den naastingprijs worden gebracht (§ 11 laatste woorden), terwijl het voorwerp zelf, in den staat, waarin het zich tijdens de naasting bevindt, ingevolge § 4 onder de naasting valt.

De ondergeteekende wil intusschen de mogelijkheid niet ontkennen, dat de toepassing van deze bepaling, en van § 9, te eeniger tijd moeilijkheden zal kunnen opleveren, doch, zooals terecht is opgemerkt, kunnen in geen enkele naastingsregeling alle denkbare moeilijkheden worden ondervangen, terwijl hij voorts van meening is dat, aan de hand van de voorlichting van den Regeerings-Commissaris (die zoo noodig door een accountant kan worden bijgestaan) daartegen voldoende zal kunnen gewaakt worden.

In tegenstelling met de leden, die als hunne meening te kennen gaven, dat de afschrijvingspercentages wegens achteruitgang in waarde van te voren behooren vast te staan en te blijven, en daarom bezwaar hadden tegen de bepaling in § 8, dat bedoelde percentages door den Minister van Koloniën en de Maatschappij in onderling goedvinden kunnen gewijzigd worden, is de ondergeteekende van gevoelen, dat het te eenenmale onmogelijk is bij voorbaat alle gevallen

Overeenkomst met de Billiton-Mij., betreffende eene wijziging harer concessie tot het winnen van tin op Billiton.

te voorzien, welke zich gedurende den loop der overeenkomst kunnen voordoen, weshalve noodwendig eene gelegenheid moeten openblijven om desverreicht van de als regel aangenomen percentages af te wijken.

§ 3. Het kwam den ondergeteekende overbodig vóór eene uitdrukkelijke bepaling op te nemen, dat het kosteloos gebruik van de in het 2de lid dezer paragraaf bedoelde inrichtingen slechts op zoodanige wijze zal mogen plaats vinden, dat het Land of een nieuwe concessionaris daardoor niet in zijn bedrijf zal worden belemmerd. De ontginning toch zal gedurende het jaar, waarop het 2de lid betrekking heeft, reeds geheel in handen van den nieuwen ontginner zijn en deze kan dus het gebruik van de inrichtingen zoodanig regelen, dat zijn eigen belangen er niet door worden geschaad.

§ 4. De afrekening, in § 4 bedoeld, is een voorloopige, gegrond op de gegevens van het proces-verbaal van het voorafgaande jaar. De eindafrekening geschiedt op den grondslag van het proces-verbaal, dat ingevolge het laatste lid van § 11 wordt opgemaakt. Terugstortingen op de voorloopige

afrekening zullen dus plaats hebben vóór dat de Maatschappij zelve ontbonden is.

§ 14. Beambten, die tusschen den dag van de in § 2 bedoelde kennisgeving en dien der naasting worden benoemd, zullen feitelijk slechts in naam beambten der Maatschappij zijn; zij zullen natuurlijk worden aangesteld in overleg met den in § 3 bedoelden vertegenwoordiger van den Gouverneur-Generaal, die uiteraard rekening zal houden met hunne bruikbaarheid voor den Landsdienst. Indien zij voldoen is dus hunne toekomst verzekerd.

In deze paragraaf wordt alleen gesproken van de Europeesche beambten der Maatschappij, omdat in verband met de andere dienstverhoudingen, waaronder de niet-Europeesche beambten werkzaam zijn, te hunnen aanzien voor eene bepaling, als hier bedoeld, geen aanleiding bestaat. Dit neemt evenwel niet weg dat bij naasting de belangen ook van deze groep ongetwijfeld niet uit het oog zullen worden verloren.

De Minister van Koloniën,
TH. B. PLEYTE.